

Päijät-Hämeen käräjäoikeuden laamanni

Käräjäoikeuden menettely syyteoikeudeltaan vanhentuneen syytekohdan sisältäneessä rikosasiassa

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota Päijät-Hämeen käräjäoikeuden 21.4.2022 asiassa R 21/1998 antamaan tuomioon nro 22/116634.

Käräjäoikeus oli asiassa lukenut vastaajan syyksi muiden tekojen ohella 22.2.2017 tehdyn petoksen, jota koskeva haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi vasta 22.2.2022 mainitun teon syyteoikeuden jo vanhennettua.

SELVITYS

Päijät-Hämeen käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on 10.1.2023 antanut asiasta häneltä pyytämäni selvityksen.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on apulaisoikeuskanslerin hakemuksesta 10.10.2023 (päätös nro 140, dnro H2023/23) purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi on syytekohdassa 2 luettu petos sekä hänelle tuomitun yhteisen yhden vuoden ja seitsemän kuukauden pituisen ehdollisen vankeusrangaistuksen osalta. Korkein oikeus on hylännyt mainitun syytteen vanhentuneena ja palauttanut asian Päijät-Hämeen käräjäoikeuteen rangaistuksen määräämiseksi vastaajalle muista vastaajan syyksi luetuista rikoksista.

Päijät-Hämeen käräjäoikeus on 11.12.2023 antamassaan tuomiossa (nro 23/150265, dnro R 23/1355) arvioinut hylätyn syytekohtan vaikutuksen yhteisen rangaistuksen mittaamiseen olleen niin vähäinen, ettei rangaistusta ole ollut syytä mitata alemmaksi kuin alkuperäisessä tuomiossa.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus rikoksesta vanhentuu viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus rikoksesta on enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikoslain 36 luvun 1 §:n mukaan petoksesta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt tuominneensa vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta. Vastaajan tiedoksiannon määräpäiväksi oli asetettu 7.4.2022, jota ennen vanhenemassa olivat olleet syyteoikeudeltaan vanhentuneen syytekohtan ohella myös kaksi muuta vastaajan syyksi luettua 7.3.2017 tekemää petosta.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta lain mukaan ei voi enää seurata rangaistusta, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole katsottu perustelluksi ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin,

jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. ([KKO 2020:78](#) kohta 19 ja [KKO 2022:31](#) kohta 8).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Kärjätuomarin huolimattomuutta asian käsittelyssä ilmentää se, ettei hän asian käsittelyn missään vaiheessa eli antaessaan haasteen, johtaessaan prosessia pääkäsittelyssä eikä myöskään asiaa ratkaistessaan ole kiinnittänyt huomiota tekojen syyteoikeuksien vanhentumiseen. Oikeudenkäynnissä oli näin ollen useita vaiheita, joissa hänen olisi asian käsittelystä vastaavana tuomarina tullut kiinnittää huomiota siihen, ettei syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta voida käsitellä, saati siitä tuomita.

Toisaalta menettelyn vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa se, ettei virheestä käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajalle. Virhe on korjaantunut apulaisoikeuskanslerin haettua tuomion purkua korkeimmalta oikeudelta. Syyteoikeudeltaan vanhentuneessa petoksessa ei ole ollut kyse käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden ainoasta syytekohdista, ja oikeudenkäynti on ollut vastaajan muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen.

Kun kärjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille kerrotusta menettelystä huomautuksen.

Pyydän saattamaan ratkaisuni kärjätuomarin tietoon.

Vastaajan avustajana toimineen luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan menettely on otettu käsiteltäväksi omana oikeuskanslerin oikeudenkäyntiavustajan valvontaa koskevana asianaan.

Lähetän tämän päätökseni tiedoksi Itä-Suomen hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen